

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toisen lisäpöytäkirjan allekirjoittamista ja ratifioimista koskeviksi neuvoston päätöksiksi (U 77/2021 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Lauri Rautio, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Anna Wennäkoski, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäministeriö
- lakimies Mervi Malinen, Liikenne- ja viestintävirasto
- lakimies Asko Metsola, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- keskusrikospoliisi
- Poliisihallitus

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Tietoverkkorikollisuutta koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Budapestin sopimus) on merkittävin ja sopimuspuolten lukumäärän (66) perusteella kattavin tietoverkkorikollisuutta ja rajat ylittävää yhteistyötä sähköisen todistusaineiston hankkimisessa koskeva kansainvälinen yleissopimus. Sopimus sisältää määräyksiä kriminalisointivelvoitteista, rikosprosessista, tutkintakeinoista, lainkäyttövallasta ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Koska teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin,

Valiokunnan lausunto LiVL 1/2022 vp

sopimukseen on syyskuusta 2017 lähtien valmisteltu toista lisäpöytäkirjaa yhteistyön ja sähköisen todistusaineiston luovuttamisen tehostamiseksi.

Komissio on 25.11.2021 antanut ehdotuksen neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden valtuuttamisesta allekirjoittamaan Euroopan unionin edun mukaisesti tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista (COM(2021) 718 final). Samanaikaisesti on annettu komission ehdotus neuvoston päätökseksi jäsenvaltioiden valtuuttamisesta ratifioimaan Euroopan unionin edun mukaisesti tietoverkkorikollisuutta koskevan yleissopimuksen toinen lisäpöytäkirja, joka koskee yhteistyön tiivistämistä ja sähköisten todisteiden luovuttamista (COM(2021) 719 final). Ehdotusten tavoitteena on, että jäsenvaltiot voivat osaltaan varmistaa pöytäkirjan nopean voimaantulon, joka on ehdotusten mukaan tärkeää edellä viitattujen näkökulmien vuoksi. Lisäksi ehdotuksissa tuodaan esiin pöytäkirjan merkitys sen vahvistamisessa, että Budapestin sopimus säilyy tärkeimpänä monenvälisenä kehyksenä tietoverkkorikollisuuden torjunnassa.

Valtioneuvoston kanta

Teknologinen kehitys on muuttanut rikollisuuden muotoja ja vaikuttanut merkittävästi sen selvittämismahdollisuuksiin. On tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Rikostorjunnan tehostamisessa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Valtioneuvosto kannattaa ehdotusten tavoitetta siitä, että jäsenvaltiot voisivat osaltaan tukea lisäpöytäkirjan nopeaa voimaantuloa ja näin vahvistaa myös Budapestin sopimuksen asemaa tärkeimpänä monenvälisenä kehyksenä tietoverkkorikollisuuden torjunnassa. Perusteltua kuitenkin on, että ehdotuksilla ei lähtökohtaisesti velvoiteta jäsenvaltioita allekirjoittamaan ja ratifioimaan lisäpöytäkirjaa, vaan tämä on jäsenvaltioiden kansallisessa harkinnassa oleva asia. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotukset tulee muotoilla riittävän joustavasti sen varmistamiseksi, että ne eivät myöskään muodosta estettä jäsenvaltioiden allekirjoitus- ja ratifiointitoimille esimerkiksi tarpeettoman ehdottomien varauma- tai selityselvoitteiden myötä.

Valtioneuvosto korostaa, että tarkemmin lisäpöytäkirjan sisältöön otetaan kantaa siinä vaiheessa, jos sen ratifiointi katsotaan perustelluksi.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Valiokunta pitää valtioneuvoston kantaa lähtökohtaisesti kannatettavana ja viittaa asiasta aikaisemmin lausunnossa LiVL 2/2019 vp — E 131/2018 vp lausumaansa.

(2) Valtioneuvosto katsoo olevan tärkeää jatkaa työtä sähköisen todistusaineiston saatavuuden tehostamiseksi erityisesti rajat ylittävissä tiedonhankintatilanteissa. Asiantuntijakuulemisen mukaan rikostorjunnan tehostamisessa on kuitenkin huolehdittava myös henkilötietojen suojan ja muiden perusoikeuksien asianmukaisesta turvaamisesta sekä valtioiden täysivaltaisuuden huomioon ottamisesta.

Valiokunnan lausunto LiVL 1/2022 vp

(3) Valiokunta katsoo, että on lähtökohtaisesti perusteltua tukea lisäpöytäkirjan nopeaa voimaantumaa ja näin vahvistaa myös Budapestin sopimuksen asemaa tärkeimpänä monenvälisenä kehyksenä tietoverkkorikollisuuden torjunnassa. Perusteltua on kuitenkin, että ehdotuksilla ei lähtökohtaisesti velvoiteta jäsenvaltioita allekirjoittamaan ja ratifioimaan lisäpöytäkirjaa, vaan tämä on jäsenvaltioiden kansallisessa harkinnassa oleva asia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotukset on myös perusteltua muotoilla riittävän joustavasti sen varmistamiseksi, että ne eivät muodosta estettä jäsenvaltioiden allekirjoitus- ja ratifiointitoimille esimerkiksi tarpeettoman ehdottomien varauma- tai selityselvoitteiden myötä.

Taloudelliset vaikutukset

(4) Keskusrikospoliisi toimii suomalaisiin palveluntarjoajiin kohdistuvien, poliisille täytäntöön pantaviksi osoitettujen kansainvälisten oikeusapupyyntöjen osalta kansallisena yhteyspisteenä. Resurssivaikutuksia arvioitaisiin aiheutuvan erityisesti ilmoittamis- ja kuulemismenettelyistä kuitenkin riippuen siitä, millaisia varauksia, selityksiä ja ilmoituksia Suomi antaisi mahdollisen ratifioinnin yhteydessä.

Kustannusten korvaaminen

(5) Asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että valtioneuvoston kirjelmän perusteella vaikuttaa siltä, että lisäpöytäkirjassa ei ole juurikaan huomioitu sen velvoitteiden vaikutuksia palveluntarjoajien toimintaan. Asiantuntijakuulemisessa on korostettu, että yhtenä lisäpöytäkirjan tavoitteena on nimenomaan ollut lisätä selkeyttä ja oikeusvarmuutta erityisesti palveluntarjoajien kannalta. Valiokunta katsoi lausunnossaan LiVL 2/2019 vp — E 131/2018 vp, että palveluntarjoajille ei saa syntyä kohtuuttomia kustannuksia mahdollisista lisävelvoitteista. Valiokunta korostaa, että palveluntarjoajilla tulee aina olla oikeus täysimääräiseen korvaukseen viranomaisen avustamisesta ja erityisesti, jos määräys tulee muun kuin sijaintivaltion viranomaiselta. Sekä vastuu että riski aiheutuvista kustannuksista tulee olla ensisijaisesti määräyksen antaneella viranomaisella.

(6) Asiantuntijakuulemisessa on myös kiinnitetty huomiota siihen, että kansallinen kustannusten korvaamista koskeva lainsäädäntö vaatii päivittämistä siten, että kaikki viranomaistyöstä aiheutuvat kustannukset korvataan täysimääräisesti, myös henkilötyön osalta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Valiokunnan lausunto LiVL 1/2022 vp

Helsingissä 8.2.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jari Kinnunen kok
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker